

esitys aiheestaan. Tutkimus se ei pyrikään olemaan, vaan lähinnä kommentoitu ja valikoiva katsaus aiheeseensa. Vaikka kirja kattaa historiallisesti koko elokuvan satavuotisen historian, painottuu tarkastelu nykyaikaan ja nykyisiin filmintekijöihin. Näille nykyisille filmintekijöille TV on ollut tärkeä työllistäjä. Ennen kaikkea ruotsinkielinen televisio on esittänyt heidän töitään. Ilmeisesti siksi nykyisin on niin runsaasti ruotsinkielisiä filmintekijöitä. Kirja käsittelee vain filmiä materiaalinaan käyttäviä henkilöitä, eikä videotuotanto ole mukana.

Suomenruotsalaiset ovat olleet elokuvantekijöinä selvästi kansainvälisempiä kuin suomenkieliset kollegansa. Ruotsi on ollut monille mahdollinen työskentelypaikka jo mykän filmin ajoista lähtien. Silti Fransberg ei pohdi kovinkaan paljoa Ruotsin merkitystä suomenruotsalaisille filmintekijöille.

Suomenruotsalaisella elokuvalla on ollut varsin mielenkiintoinen menneisyys osana suomalaista elokuvatuotantoa. Eräs erikoisuus on ollut elokuvat, jotka on aikoinaan valmistettu sekä suomeksi että ruotsiksi. Näitä tehtiin varsinkin filmpulan aikaan toisen maailmansodan jälkeen. Ruotsinkieliset versiot oli kuitenkin tehty Ruotsin markkinoita varten, vaikka niitä esitettiin Suomenkin ruotsinkielisillä seuduilla. Siksi niiden kutsuminen suomenruotsalaisiksi on hieman harhaanjohtavaa.

Alan varhainen pioneeri Mauritz Stiller syntyi Suomessa, vaikka hän ei tehnytään täällä koskaan elokuvia. Varhaisimmat ohjaustyönsä Ruotsissa hän teki Suomen kansalaisena. Elokuvalalalla Stiller vaikutti monin tavoin ja hänen unohtumattomin teoksensa oli Greta Garbon löytäminen ja nostaminen Hollywoodissa maailmanmaineeseen.

Greta Garbon tasoinen tähti on Suomessa ollut Tauno Palo. Kai Vasen ja Kimmo Laineen kirja osaltaan vahvistaa Tauno Palon tähtikuvaakin niin kuin kirjassakin todetaan. Silti kirjassa myös pyritään analysoimaan Palon tähtikuvaan ja hänen asemaansa vaikuttaneita tekijöitä. Kyseessä ei ole pelkkä filmitähden muistikirja, joka vain käyttää hyväkseen elokuvasanokarin tähtikuvaakin. Suppeudestaan huolimatta teos osoittaa, että suomalainen elokuvantutkimus tuottaa myös analyysoivia ja pohtivia tekstejä.

Kimmo Laineen kirjoittama lyhyt analyysi avaa mielenkiintoisia näkökulmia tähän suomalaiseen ilmiöön, mutta Laine ei riittävästi syvenny esittelemiinsä näkökulmiin. Hän esittelee liian nopeasti ja liian pureskelematta kiintoisia piirteitä Palon uralta. Laineen selityspyrkimys kattaa kyllä osan Palon elokuvista, mutta ei välttämättä koko elokuvauraa. Tauno Palo oli monipuolinen elokuvatähti, sillä hän oli myös suosittu teatterinäyttelijä ja iskelmälaulaja. Liian pessimistinen on kuitenkin Laineen loppupäätelmä, että Palon tähteyks selittyä sillä, ettei sitä lopullisesti pystytä selittämään.

Laine liittää Tauno Palon vaiheet suomalaisessa elokuvassa varsin hyvin vastaavana aikana tapahtuneisiin muutoksiin suomalaisten elämässä ja suomalaisessa kulttuurissa. 1930-luvun suomifilmien ensirakastaja siirtyi kansallisesti merkittävien sota-ajan ja sodan jälkeisen ajan elokuvien kautta lopulta ilmentämään sodan jälkeisen ajan ja 1950-luvun yksilöparakkaa, jossa Laineen mukaan Palon tähtikuva työstä sodan traumoja, miehen kriisiä, sukupuolijärjestelmän uudelleen organisoitumista ja sukupolvien välille halkeavaa kuilua.

Kai Vaseen kokoamat elokuvien stillikuvat kattavat koko Palon uran, mutta eivät kaikkia elokuvia. Tauno Palo oli elokuvatähti koko fiimuransa ajan ja se näkyy selkeästi myös kuvissa, joissa Tauno on aina hallitseva ja toimiva hahmo. Hän määrää mitä paikallaan pysyvissä valokuvissa tapahtuu. Vaikka Tauno Palo oli tähti ei hän aina ollut sankari, vaan hänen roolinsa olivat paljon kompleksisempia kuin helposti muistammekaan. Sen Laineen ja Vaseen kirja tuo selkeästi esiin. Tauno Palon tähtikuva oli moniulotteinen niin kuin mies itsekin.

Pekka Kaarninen

Numeron kirjoittajia

Heikki Hellman, YTL, toimittaja, Helsinki

Pekka Kaarninen, YTL, Tampere

Erkki Karvonen, YTL, tutkija, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos

Ullamajja Kivikuru, VTT, tutkija, Helsingin Yliopisto, Viestinnän laitos

Kristiina Kuisma, Taiteen kandidaatti, kuvatoimittaja, Helsinki

Riiva Levo-Henriksson, VTT, v.s. assistentti, Helsingin yliopisto, Viestinnän laitos

Merja Minkkinen, YTT, vs. apulaisprofessori, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos

Matti Salakka, suunnittelija, Turun yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus